

Ärendenummer: S2024/00707
Inskickat: 2024-10-31
Ansvarig tjänsteman: Oscar Almqvist

Från:
Svensk Dagligvaruhandel

Till:
Socialdepartementet, s.remissvar@regeringskansliet.se; s.sl@regeringskansliet.se

Remissvar avseende Effektivare tillsyn över apotek, bättre skydd vid patientskador samt översyn av handel med receptfria läkemedel (SOU 2023:101)

Svensk Dagligvaruhandel är branschorganisationen för dagligvaruhandeln i Sverige. Våra medlemsföretag är Axfood, City Gross, Coop Sverige, ICA Sverige, Lidl Sverige och Livsmedelshandlarna. Tillsammans står vi för drygt 95 procent av dagligvaruhandeln i Sverige, med fler än 3 000 butiker över hela landet. Varje vecka möter vi i stort sett alla människor i Sverige i våra butiker. Dagligvaruhandeln sysselsätter runt 110 000 personer, varav en tredjedel är unga (15-24 år) och en fjärdedel har utländsk bakgrund. Branschen skapar jobb, ger möjlighet att äta hållbart och hälsosamt och är en viktig samhällsfunktion i alla delar av Sverige.

Svensk Dagligvaruhandels remissvar

Svensk Dagligvaruhandel har tagit del av betänkandet *Effektivare tillsyn över apotek, bättre skydd vid patientskador samt översyn av handel med receptfria läkemedel (SOU 2023:101)* och tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter. Svensk Dagligvaruhandels remissvar kommer i huvudsak beröra de delar av betänkandet som rör regleringen av detaljhandeln med vissa receptfria läkemedel.

Avstyrkande av tillståndsplikt

Svensk Dagligvaruhandel avstyrker det föreslagna kravet på tillstånd för försäljning av receptfria läkemedel. Nuvarande system med anmälningsskyldighet fungerar väl och utredningen har inte kunnat påvisa att folkhälsan har påverkats negativt eller att det föreligger en tillräckligt stor risk för skada som motiverar en övergång till tillståndsplikt. De fördelar som eventuellt kan uppnås med en tillståndsplikt står inte i proportion till de ökade kostnader och den administrativa börda det skulle innebära, särskilt för mindre butiker och verksamheter i glesbygdsområden. Vi vill särskilt framhålla att försäljningen av receptfria läkemedel i dagligvarubutiker

generellt utgör en mycket liten del av verksamheten. Försäljningen sker främst som en samhällsservice. Dagligvarubranschen har gemensamma branschriktlinjer och kedjorna har välutvecklade egenkontrollprogram för att säkerställa korrekt hantering av receptfria läkemedel. Utredningen konstaterar att endast ett fåtal avvikelser årligen leder till sanktioner. Med andra ord åtgärdas de flesta brister i samband med kommunernas kontroller, vilket ytterst visar att det nuvarande systemet fungerar. Det finns inte heller samma problematik med illegal försäljning eller smuggling som inom tobaksområdet, vilket ytterligare undergräver behovet av en tillståndsplikt.

På en övergripande nivå kan Svensk Dagligvaruhandel konstatera att ett nytt tillståndskrav skulle motverka regeringens ambition om att minska företagets regelbörda och satsningar på regelförenklingar. Det skulle även vara kostnadsdrivande för butiker inom dagligvaruhandeln samt riskera att minska tillgängligheten till receptfria läkemedel.

Ökade kostnader och ökad administration

Ett tillståndskrav skulle medföra ökade kostnader och administrativ börda i dagligvaruhandeln. Särskilt påverkade blir små butiker och butiker i glesbygd som redan arbetar med små marginaler. Det är viktigt att påpeka att försäljningen av receptfria läkemedel inte är en stor del av verksamheten för dagligvarubutiker utan snarare en service till kunder, vilket även utredningen konstaterar. Med ytterligare administration riskerar flertalet butiker att sluta erbjuda denna service vilket skulle minska tillgängligheten för konsumenter, särskilt på landsbygden.

Tillsyn och beslut om tillstånd

Om ett krav på tillstånd införs tillstyrker Svensk Dagligvaruhandel att beslut fattas av Läkemedelsverket samt att myndighetens ansvar för tillsynsvägledning till kommunerna tydliggörs. Svensk Dagligvaruhandel välkomnar även att Läkemedelsverket bemyndigas att meddela föreskrifter om ålderskontroll. Dessa bör vara tydliga kring hur e-handel ska bedrivas på ett sätt som möjliggör ålderskontroll, till exempel tydliggöra att företag får använda underleverantörer för transport (vilket kommuner till exempel tolkar olika när det gäller tobakstillståndet).

Svensk Dagligvaruhandel vill särskilt understryka vikten av enhetlig tillsyn. Idag finns det variationer i hur olika kommuner tillämpar regelverket och avgifter varierar kraftigt. Exempelvis kan tillsynsavgiften för tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror vara fyra gånger så hög från en kommun till en annan. Vi vill se en förutsägbar tillsyn enligt tydliga regler som inte belastar butiker olika beroende på geografisk placering. Vi anser att förslaget om att ge kommunerna beslutanderätt om föreläggande och förbud kommer att leda till större ojämlikhet i tillsynen.

Central ansökan om tillstånd för kedjor

De stora dagligvarukedjorna har omfattande egenkontrollprogram och utbildningar som säkerställer att butiker och personal har rätt kunskap för att hantera receptfria

läkemedel enligt lagkraven. Om ett tillståndskrav införs bör kedjor med flera försäljningsställen över hela landet kunna ansöka om tillstånd centralt för samtliga försäljningsställen, helägda eller egna företagare, som följer kedjans egenkontrollprogram eller för försäljningsställen med samma organisationsnummer. Lösningar som liknar dagens tobakstillstånd bör undvikas. Centrala tillstånd skulle avsevärt minska den administrativa bördan och säkerställa att kunskapskraven uppfylls på ett konsekvent sätt. Tillsyn bör fortsatt bedrivas för enskilda försäljningsställen, liksom eventuella bristrapporter, förbud och förelägganden.

En anmälningsskyldighet som fungerar

Svensk Dagligvaruhandel menar att det nuvarande systemet med anmälningsskyldighet, kombinerat med kontinuerlig tillsyn och utbildning, är fullt tillräckligt för att upprätthålla en säker försäljning av receptfria läkemedel. Cirka 100 bristrapporter per år rapporteras till Läkemedelsverket, varav enbart ett fåtal leder till beslut om förbud eller förelägganden. Då avvikelser upptäcks tenderar de att åtgärdas i dialogen med kommunerna. Allt detta tyder på att dagens system fungerar. Svensk Dagligvaruhandel uppmanar kommuner att prioritera kontroll av nyanmälda försäljningsställen, i enlighet med Läkemedelsverkets rekommendationer. Detta skulle effektivisera tillsynen utan att skapa onödiga administrativa bördor.

Behov av ökad kunskap

Svensk Dagligvaruhandel delar utredningens bedömning att kunskapen kring hantering och försäljning av receptfria läkemedel bör öka. Vi anser dock att den bästa vägen framåt är att intensifiera utbildningsinsatser och stärka egenkontrollprogrammen, snarare än att införa en tungrodd tillståndprocess.

Dagligvaruhandeln har redan tagit stora steg för att öka kunskapen genom våra branschriktlinjer och utbildningar, och vi arbetar kontinuerligt med att förbättra dessa. Dagligvarubranschens gemensamma branschriktlinjer uppdaterades senast september 2023.¹ Dagligvarukedjorna har dessutom välutvecklade egenkontrollprogram som anpassas efter respektive butik och säkerställer att personalen har tillräcklig kunskap. Vi arbetar kontinuerligt med att stärka utbildningarna för våra medlemsföretag och deras anställda. Vi ser gärna ett närmare samarbete och dialog med Läkemedelsverket för att förbättra utbildningsinsatser ytterligare och säkerställa en hög nivå av kunskap i hela landet.

Avslutande synpunkter

Svensk Dagligvaruhandel uppmanar till att bibehålla nuvarande anmälningsskyldighet och i stället fokusera på att stärka utbildningar för personal, samt säkerställa att tillsyn och kontroll är enhetliga och rättvisa över hela landet. En tillståndsskyldighet skulle vara oproportionerlig och innebära en onödig ekonomisk och administrativ börda, särskilt för mindre butiker och verksamheter i glesbygd.

¹ <https://www.svenskdagligvaruhandel.se/wp-content/uploads/BRL-OTC-version-7-sep-2023.pdf>